

SNG Nova Gorica / Premiera: Jakiš in Pupče

Grdota in revščina usodni za ljudi na obrobju

Občutki veselja in vnovi pridobljene svobode so prevevali gledalce, ki so 18. junija 2020 po dolgem času, sicer v dokaj manjšem številu zaradi zdravstvenih predpisov in z maskami na obrazu, lahko spet prestopili prag Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica, potem ko je njegove duri tako privoščljivo zapahnil koronavirus. Vendarle so se spet prižgale odrske luči na velikem odru novogoriškega gledališča in odstrl se je zastor, za katerim se razpira drug svet. Čarobno se je z odra v dvorano spet začel pretakati tisti nevidni, a močno zaznavni tok, ko se je začela zadnja premiera v letošnji gledališki sezoni SNG Nova Gorica. Prvo uprizoritev na Slovenskem je doživelo delo *Jakiš in Pupče* sodobnega izraelskega, tudi širše v svetu poznane dramatika Hanoha Levina (1943-1999), ki ga kritiki uvrščajo v sam vrh sodobne izraelske dramatike. Prvič je bil gost v Novi Gorici izraelski režiser Yonatan Esterkin, ki je sicer tokrat že tretjič režiral v Sloveniji, v Mini teatru in SLG Celje. Čas osamitve zaradi virusa je preživel kar v Novi Gorici, saj bi morala biti premiera *Jakiš in Pupče* odigrana že v aprilu, a je vse postavil na glavo covid-19. Esterkin se rad vrača v Slovenijo, saj kot sam zatrjuje v pogovoru v gledališkem listu, je slovensko gledališče na zelo visoki ravni kot tudi slovenska dramatika, s katero se izraelska ne more primerjati. Mračno komedijo, ki v določenih trenutkih priključuje tudi smeh na usta, a z grenkim priokusom, je v slovenski jezik izvrstno preli Milan Dekleva. Režiser jo je ob jasni dramaturški razčlembi Ane Kržišnik Blažica včasih odel v hrupne, mestoma pa prav poetične trenutke. Nikdar se ni spustil v vulgarnе vode, kamor večkrat rad zdrkne marsikateri drug.

Levin se je v svojih delih lo teval politične satire, v mnogih pa so prisotne eksistencialne teme z večno prisotnimi vprašanji smisla življenja, še posebno ob rob potisnjenih ljudi, ki na

zemlji ne doživljajo nič lepega in spodbudnega. Vdani so v svojo usodo in tudi na onem svetu se jim ne obeta nič boljšega, če ne še kaj slabšega. Prav taka razmišljanja razvija komedija *Jakiš in Pupče*, katere protagonist sta fant in dekle, ki ju v najlepših mladih letih kar razganja od spolne sle, a ta plamteči ogenj nikakor ne moreta potešiti z nikomer, ker sta grda, nepriljubljena, pa še revna po vrhu vsega. Ona sicer hrepeni tudi po tem, da bi lahko pestovala svojega otroka, saj je vendar rojevanje, skrb za potomstvo in nadaljevanje rodu edino pravo poslanstvo ženske (!). Ko se jima končno po posredniku izpolni želja dobiti nevesto oz. ženina in ko Pupčev "žnjabidabi" sicer le v snu končno "pokaže dvanajsto" in se združi s Pupče, se jima tudi tako opevani akt, po katerem sta oba vroče hrepenela, izkaže kot prevara, laž, puhlica, sama reklama, kot pravi Jakišev oče. Trpek konec sklepa komedijo, ki je v novogoriški postavitvi, ob prologu in epilogu, dobila pridih predstav potujočega gledališča oz. komedije dell'arte. Dodatno ljudskost ji priliva izvirna avtorska glasba Janeza Dovčiča, ki priključuje v spomin judovski melos. Izvrstno jo izvajata v živo in pri tem ustvarjata posebno vzušje harmonikarica Petra Trobec in tubist Goran Krmac (oba sta oblečena v bogata pisana "ženska" oblačila, nekakšni noši). Iz celotne uprizoritve veje neka domačnost, tudi zaradi scenografske podobe Aleksandra Blažice. Griček, na kateri stoji strnjena, tipično mediteranska vasica z zvonikom in uro, ki kaže šesto in pol, več kot jasen namig na Jakiševo impotenco (zaradi grdega Pupčinega obraza), predstavlja telesne ženske oblike, prav tako tudi nebo. Scenska podoba je nastala po zgledu kipa Nebeski izbor slovenskega umetnika Petra Černeteta. Okoli grička so speljane tračnice, na katerih se vozi poseben vlak, domiselno sim-

bolno v obliki postelje, ki naj prinese srečo mladim. Vsebinska trpkost zgovorno odraža današnji čas, ko vsi stavijo le na videz, na zunanost. Lepota je nad vse, če je nimaš, jo moraš pridobiti s kirurškimi posegi, da ne postaneš nikdar star in grd. Lepi dosežejo vse, kar si poželijo, grdi pa so obsojeni že od rojstva na klavno življenje. Lepota in plemenitost srca sta pokopani, ničvredni. Jakiš in Pupče sta po srcu dobra, občutljiva človeka, kot njuni starši, a vsi so grdi in zato že vnaprej obsojeni na grenkobo in resignacijo. Pri njih se iluzije razblinijo, še preden se sploh pojavijo. Ženski liki so podrejeni moškim; ti odločajo, žene le potrjujejo njihove odločitve. Žal se to dogaja še zmeraj tudi v našem tako zelo naprednem svetu. Ženska je v očeh večine še zmeraj predmet poželenja, če je lepa, seveda! Take kot Pupče ne pogleda nihče! Nastopajoče grduhe so v slikovito svojevrstnih kostumih kostumografinje Tijane Todorović, ki s svojo "nabreklostjo" in pritlikinami še bolj poudarjajo okornost protagonistov, z natančno dodelano igro enkratno posebili člani novogoriškega ansambla, ki so publici tudi tokrat postregli s filigransko naštudiranimi liki in vrhunsko igro. Občudovanja vredni so njihovi gibi, kretnje in zelo izrazita mimika (tudi maska), ki so poudarjali grdoto, način razmišljanja in ravnanja teh malih ljudi, pri katerih je poroka tudi kupčija. Jure Kopušar je bil Jakiš, mladenič, poln plametečega ognja, ki ga ne more pogasiti, ker mu je usoda namenila grdo Pupče, medtem ko je on sanjal zalok dekle. Vsakič, ko jo pogleda, se mu obrača želodec in ne zmore z njo občevati. Ob koncu vendarle "doraste" in resignirano sprejme kruto resnico, saj spozna, da so zanj lepote nedosegljive, ker je sam grduh. Njegovo vsiljeno nevesto, ki kaj kmalu tudi sama spozna, da je realnost vse kaj drugega kot

sanje in hrepenenje po moškem, in pač sprejme nenapisano pravilo, da je ženska podrejena možu in da mora misliti predvsem na potomstvo, je z ostrimi, trdimi potezami in realističnim izrazom, brez kakšnih

iluzijskih pritikin izrisala Patrizia Jurinčič Finžgar. Prav tako realistični, skoraj tipizirani, so opisi ostalih likov, ki so jih zelo preišljeno izoblikovali Miha Nemeč in Arna Hadžialjevič, kot Jakiševi starši, Jože Hrovat in Medea Novak kot Pupčina oče in mati. Hrovat je v prizoru umiranja ustvaril posebno poetičen, ganljiv, hkrati pa tudi humoren trenutek z grenkobno noto, da tudi v onstranstvu ne bo nič boljše kot na zemlji. Radoš Bolčina je upodobil svaka, ki pač mora povedati svojo ob tej poroki, Peter Harl je odigral barona Trompelaža s "finim" francoskim naglasom, pa še figuro, odeto s črnim humorjem, "veselega grobarja". V nekaj različnih likov se je učinkovito prelevil Blaž Valič. Najprej je prepričljivo skočil v suknjo premete-

nega potujočega poročnega posrednika Lejbeka, ki želi ob sklepanju poroke iztržiti kar največ dobička, sicer pa za ljubi kruhek dela še sto drugih poklicev. Valič je bil tudi Forcedes, debela grda vlačuga, ki naj bi vzburla ubogega Jakiša, in "šarmanтна" Šampinjje - Šandilje, prelepa princesa, ki ima ob sebi služabnika (gosta Borut Petrovič in Klemen Kovačič). Razpoznaven humoren trenutek je zablestel ob figuri Turkvelta, umirajočega starca - alternativnega ženina za Pupče, ki ga je posebil Iztok Mlakar. V svojem izrazitem slogu je zapel song o "moškosti", s sklepno bridko ugotovitvijo, da se tudi največje veselje enkrat konča. Srž vsebine so bogatili in dopolnjevali še drugi songi v izvedbi Jureta Kopušarja in Blaža Valiča. Še posebno mi-

lo je izzvenela nežna uspavaka, ki jo je zapela Pupče alias Patrizia Jurinčič Finžgar, katere pevske večšine so gledaci že večkrat imeli priložnost spoznati in ceniti. Predstava s svojo grenkostjo dreza v gledalčevo intimo in razgalja marsikaj, o čemer nihče ne bi rad govoril. Življenje se kaže v vsej mračnosti za tiste, ki se borijo za preživetje in nimajo nobenega svetlega upanja, da bi se kaj spremenilo v tej solzni dolini. Iz vsebine veje tudi osamljenost, ki jo občuti marsikdo, ki ne najde sorodne duše. Morda pa je ravno tako osamljen tudi tisti, ki misli, da jo je našel. Raja na zemlji ni! In ga ne moreta priklicati niti poželenje in bežna sladkost ob ljubljenu.

Iva Koršič

Jure Kopušar, Arna Hadžialjevič, Miha Nemeč, Jože Hrovat, Patrizia Jurinčič Finžgar, Radoš Bolčina, Medea Novak; foto SNG Nova Gorica / Peter Uhan